

מוסר צבאי יהודי בתקופת המקרא

החשיבה האנושית הנורמטיבית מבדילה בין ערכי המוסר לבין פעילות מלחמתית. שכן המוסר בנוי ומושתת על רחמים, חמלה, עשיית צדק, גמילות חסדים ועוד. לעומת כך, המלחמה מושתתת ובנויה על הרצון לנצח את האויב. לאמור, להרוג, להזיק, לפצוע, למנוע ממנו אפשרות להילחם. לכבוש ממנו שטחים. מלחמה זה הכל חוץ מרחמים, חסד וחמלה. הרי מדובר כאן בשני הפכים הסותרים זה את זה. אכן זו החשיבה האנושית הטבעית.

ביהדות, המוסר מושתת על עולם ההלכה. ביהדות ישנו מוסר הלכתי. זהו מוסר הנובע מעולמה ומעומקה של ההלכה היהודית ומההשקפה היהודית אשר דנה כל מקרה מלחמה או פעולה צבאית לגופו של עניין. היהדות פוסקת לפי אמות מידה הלכתיות. אין זאת אומרת שהיהדות אינה מותירה מקום לרגשי רחמים, חמלה, חן וחסד. אדרבא, היא מעודדת את אלו כאשר העניין מאפשר זאת. ברם, כשיש צורך לנהוג בקשיחות ובשכליות, יש לעשות כך כדי להביא לנצחון צבאי.

אנו מכירים את נבואתו של ישעיהו (ב', ד') הטוען "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות". אך אנו מכירים גם את נבואתו של יואל (ד', י') הטוען כלפי עם ישראל "כותו אתיכם לחרבות ומזמרותיכם לרמחים". גם קוהלת קבע: "עת מלחמה ועת שלום" (ג', ח') כמו גם: "עת לטעת ועת לעקור נטוע, עת להרוג ועת לרפוא, עת לפרוץ ועת לבנות, עת להשליך אבני ועת כנוס אבנים... עת לאהב ועת לשנא" (ג', ב', ג', ה. ח'). המשמעות היא "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים" (קוהלת ג' א'). היינו, הלוחם חייב להלחם ולהשקיע את כל כולו במלחמה מבלי חשוב על שום דבר אחר מלבד המלחמה. אולם כשמסתיימת המלחמה הוא מצוה לחמול, לתת צדקה, לעשות חסד.

ערכי המוסר האנושי אינם סותרים את ערכי המוסר ההלכתי. שני ערכים אלו משתלבים היטב זה בזה. אלא שאי אפשר לרחם על אכזרים, שאז באים להתאכזר על רחמנים.

בנאומו המפורסם של משה בחומש דברים ערב פטירתו, הוא נותן עצות, הוראות והנחיות לעם ישראל, טרם כניסתם לארץ. לקראת סיום פרשת שופטים בפרק כ' פסוקים י"ב-כ' ישנן הנחיות מדוייקות כיצד לנהוג במלחמה מול עיר בארץ-ישראל שרוצים לכבושה. ראשית, יש לקרוא לה שלום, היינו להיכנע. במידה וכך "והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך". קורה שהעיר אינה נענית לשלום ומחליטה להלחם. אז אז "ונתנה ה' אלוך בידך והיכיתה את כל זכורה לפי חרב. רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר, כל שללה תבז לך ואכלת את שלל אויבך...". כלומר, התורה מבדילה בין עיר המוכנה להכנע ובין כזו שאינה מוכנה לכך. לכל מקרה יש את ההוראות שלו. יתירה מכך, גם למהלך המצור ישנן הנחיות מדוייקות כיצד לנהוג "כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לגדוע עליו גרזן כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות. כי האדם עץ השדה... רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא, אותו תשחית. וכרת ובנית מצור על העיר אשר הוא עושה עמך מלחמה עד רדתה". לאמור, גם כשהצבא שלכם צר על עיר ולצורך כך יש לכרות עצים, יש להבחין בין עצי מאכל לעצי סרק. ולא לכרות עצים ללא אבחנה ובוודאי של לצורך המצור.

לאורך התנ"ך כולו, ככל שהוא מבטא את רוח התקופה, תרבות התקופה, את העולם היהודי בתקופת המקרא, אנו מוצאים איזכורים רבים, בין במפורש ובין במרומז, אודות המוסר המלחמתי ואודות עם ישראל לדורותיו שהסתייג ועשה כל מאמץ כדי להימנע ממלחמה.

אברהם מציע ללוט להיפרד ממנו כדי להימנע ממלחמה מיותרת. כל זאת לאחר שהתברר שרועי אברהם אינם מסתדרים עם רועי לוט. הנה לנו דוגמא של רצון להימנע ממלחמה כשאין צורך ממשי בה, שכן הסכסוך הינו על דברים פתירים. (בראשית י"ג. ו'-ט')

פרק י"ד בבראשית מספר לנו על מלחמת העולם הראשונה. היא מתרחשת בארץ ישראל, בעוד אברהם כבר נמצא בה. המלחמה מתרחשת לא הרחק ממקום מגוריו של אברהם – "באלוני ממרא אשר בחברון". אברהם לא התערב במלחמה זו, שכן אין זה עניינו. אברהם לא נקט עמדה לצד זה או אחר. אך מששמע (פסוקים י"ג-י"ד) "כי נשבה אחיו" מיד "וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דן... וישב את הרכוש וגם את לוט אחיו ורכושו השיב וגם את הנשים ואת העם". במעשה הצלה זה של לוט, הנשים והעם הוא מנע מאותם מלכים מלמכור אותם לעבדים כנהוג בתרבות ההיא, שאת השבויים מוכרים לעבדים. זו הסיבה ששבויים נלקחו בשבי.

זאת ועוד, אברהם בנצחו את ארבעת המלכים הציל למעשה את מלכי ההר מתבוסה כדוגמת תבוסתם של חמשת מלכי עמק השדים. מלכי ההר הכירו לו טובה בשל כך. לכן, כשחזר מהקרב בו ניצח, קיבל את פניו מלכי צדק מלך שלם בלחם ויין "ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון... אשר מגן צריך בידך" (י"ט-כ'). מלכי צדק לא הסתפק בלכבד בלחם ויין. אלא "ויתן לו מעשר מכל" (כ'). בנוסף לכך, כהכרת תודה עמוקה על שאברהם הצילו, הציע מלך שלם "והרכוש קח לך". אברהם שיצא להלחם כדי להציל את לוט ולא כדי להציל את מלך שלם, סירב לקחת. שכן, גם אם אגב מלך שלם ניצל כתוצאה מנצחונו של אברהם, הרי אברהם לא התכוון לכך ולכן סירב לקחת "מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך" (כ"ג). מוסריות צבאית מאין כמוה. אכן אברהם הסכים שבלעדיו, נערי יאכלו, שהיו רעבים גם אלו הלוחמים שיצאו עמו ענר אשכול וממרא וגם אלו שנשארו לשמור. אותם הסכים אברהם שמלך שלם יאכיל. לא מעבר לכך.

יצחק כורת ברית עם אבימלך מלך גרר כדי להימנע ממלחמה נגדו (בראשית כ"ו. כ"ו-ל"א). "ויעש להם משתה ויאכלו וישתו. וישכימו בבקר וישבעו אישר לאחיו וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום". כל זאת למרות שבעשרת הפסוקים הקודמים מסופר עד כמה הציקו אנשי גרר ליצחק, כשהם סותמים באר אחר באר שחפרו אנשי יצחק. למרות כך, יצחק כורת עימם ברית, רק כדי להימנע ממלחמה מיותרת.

יעקב יודע לעמוד על שלו. אינו נרתע מלהתעמת עם עשו אחיו ועם לבן דודו. הוא אמנם מתעמת, מתווכח, אך הכל ללא צורך במלחמה ובשפיכות דמים. על אף שהוא נערך למלחמה עם אחיו עשו, הוא עושה הכל כדי להימנע ממנה גם אם הוא היה צריך להשפיל עצמו בפני עשו. פרק ל"ב בחומש בראשית מספר על כל המהלך כולו, למן הנסיון של יעקב לפייס את עשו ועד מאבקו של יעקב בשריו של עשו, כשהוא נאבק בו לבדו, בעוד שאת כל בני ביתו העביר אל מעבר נחל יבוק.

גם העמים השכנים שנלחמו בעם ישראל, ככל שהם יזמו את המלחמה, הם ידעו בדיוק עם איזה עם מוסרי הם, העמים השכנים, נלחמים. כך אנו מוצאים בספר מלכים א' בפרק ב' פסוקים

כ"ו-ל"ה, תיאור קרב אפק בין ארם לבין ישראל. את הקרב הזה יזמו הארמים ובראשם מלכם בן-הדד. כל זאת לאחר תבוסתם נגד אחאב מלך ישראל בקרב שומרון (מלכים א'. כ'. א' כ"ב). הארמים לא הסתפקו בתבוסה אחת, הם נערכו לקרב נוסף. בקרב השני באפק הם נחלו תבוסה נוספת. המלך בן-הדד נס עם אנשיו למקום מחבוא. בשלב מסויים אנשיו מציעים לו להכנע ולהסגיר עצמו לישראלים באומרים אליו: "הנה נא שמענו כי מלכי בית ישראל, כי מלכי חסד הם..." (פסוק ל"א). לומר לנו, כי גם אויביה של ממלכת ישראל ידעו, שבסופו של דבר, גם אם הם יוזמים את המלחמה גם אם הם נוחלים תבוסה, עדיין חוט של חסד ורחמים נסוך על מלכי ישראל. לאמור, כשצריך להלחם נלחמים כדי להביס את האויב, להשמידו ולפזרו לכל עבר. וכשמסתיים הקרב יש לנקוט בצעדי חסד וחמלה. כך נהג אחאב מלך ישראל בבן הדד מלך ארם. אך לא לפני שאחאב אילץ את בן הדד להחזיר לממלכת ישראל את הערים והמקומות שנכבשו במלחמות קודמות. היה כאן סוג של חמלה בשילוב עם כתב כניעה, אך בודאי אין כאן נקמה.

היהדות מכירה בצורך להלחם, כמו לדוגמא לצורך הנחלת הארץ בימי יהושע. אכן לאורך ספר יהושע אנו קוראים על מלחמות רצופות החל מקרב יריחו, קרב העי, קרב נגד חמשת מלכי ההר ולאחר מכן נגד מלכי הצפון בהנהגת יבין מלך חצור, עוד ועוד. יהושע יודע לגמול חסד לרחב אשר מסרה לאנשיו מודיעין מדוייק ובכך אופשר לו לכבוש את יריחו ביתר קלות. יהושע גם יודע כי כשהמלחמה מסתיימת, היא מסתיימת. פתאום מתברר כי מישוא הפר את הוראתו בדבר איסור הבזיזה. יהושע אינו חס עליו ומעניש אותו בכל חומרת הדין. יהושע שהיה תלמיד חכם, שירת את משה, עליו נאמר "משרת משה", כך שהיה לו ללמוד משה דרכי הנהגה אחרים, חברתיים, דתיים ולא פחות דרכי הנהגה צבאיים. הוא למד ממשה כי כשצריך להלחם, נלחמים כדי לנצח. זה אותו משה שמצד אחד על להר סיני להוריד את התורה ולהנחילה לבני-ישראל, אך זה גם אותו משה שנלחם בעמלקים ברפידים, נלחם במלך ערד, במלכי אדום, מואב, עמון, סיחון מלך חשבון, עוג מלך הבשן, בלק מלך מואב, עוד ועוד. כך גם יהושע לא חסך במלחמות כדי להנחיל את בני ישראל בארץ-ישראל.

הנביא ירמיהו, נביא החורבן, שלא חסך שבטו ותוכחתו מעם ישראל בימי בית ראשון. הוא טען שיש לעשות צדקה וחסד, לעבוד את ה'. לא לרמות ולא לעשוק יתום, אלמנה וגר, והזהיר את העם מפני החורבן והגלות שתבוא לאחר מכן. הנביא ירמיהו רצה רק שיהיה טוב לעם ישראל. יחד עם זאת, הנביא לא היסס מלומר: "תנו ציץ למואב כי נצא תצא לעריה לשמה תהינה מאין יושב בהן. ארור עושה מלאכת ה' רמיה וארור מונע חרבו מהם" (ירמיהו מ"ח. ט"ז-י). בזמן מלחמה נלחמים. אין שאלות ואין תהיות, אין ספקות ואין פקפוקים.

הרמב"ם בהלכות מלכים פרק ז' הלכה ט"ו עוסק בכך בהרחבה. מסקנתו העקרית אומרת שכשיש מלחמה הנכפית על עם ישראל, צריך להלחם בכל הכוח הנפשי והמנטלי מבלי לחשוש ומבלי להרהר על שום דבר מלבד היציאה לקרב. להלחם כראוי ולהביס את האויב.

בספר שמואל א' פרק כ"ג מסופר כי "פלשתים נלחמים בקעילה והמה שושים את הגרונות". דוד, בהיותו נרדף על ידי שאול המלך, מתייעץ עם הקב"ה "האלך והכתי בפלישתים האלה? ויאמר ה' אל דוד לך והכית בפלישתים והושעת את קעילה". דוד אינו מסתפק באישור זה ושואל שנית "ויוסף עוד דוד לשאול בה". ויענהו ה' ויאמר קום רד קעילה כי אני נותן את פלישתים בידך. וילך

דוד ואנשיו קעילה וילחם בפלשתים וינהג את מקניהם ויך בהם מכה גדולה וישע דוד את יושבי קעילה".

בינתיים המלך שאול שרדף את דוד מקבל מידע אודות הימצאותו של דוד בקעילה. או אז דוד מתייעץ שוב בקב"ה: "שמוע שמע עבדך כי מבקש שאול לבוא אל קעילה ושחת לעיר בעבורי. הִיִּסְגֵּרְנִי בעלי קעילה בידו, הירד שאול כאשר שמע עבדך ה' אלוקי ישראל הגד נא לעבדך. ויאמר ה' ירד. ויאמר דוד היסגירו בעלי קעילה אותי ואת אנשי ביד שאול? ויאמר ה' יסגירו". כאן דוד צריך להחליט האם להשאיר בקעילה ולצאת למלחמה נגד שאול, האם לנקום באנשי קעילה על אשר יסגירו אותו לידי שאול, או לקום עם אנשיו ולעזוב את קעילה כדי ששאול לא ישחית את העיר בעבורו. כצפוי "ויקם דוד ואנשיו כשש מאות איש ויצאו מקעילה ויתהלכו באשר יתהלכו. ולשאול הִגֵּד כי נמלט דוד מקעילה ויחדל לצאת". דוד לא רק שלא נקם את נקמתו אצל אנשי קעילה, הוא גם חס עליהם מפני שאול. כי דוד ידע את שצפוי לאנשי קעילה באם שאול ידע שהוא מתחבא בתוכם. לא רק שהם לא התכוונו להחביאו אלא אפילו אם הם היו מסגירים את דוד לידי שאול, גם אז שאול היה משחית את העיר. כאן נתגלתה מיד מוסריותו של דוד. מצד אחד יודע להלחם כראוי נגד הפלשתים, מצד שני יודע ומבין משמעות הישארותו בעיר שאותה הציל.

ארוע נוסף הקשור לדוד, עדיין לפני הימשחותו למלך על ישראל. ספר שמואל א' פרק כ"ה מספר לנו על "ואיש במעון ומעשהו בכרמל והאיש גדול מאוד... ושם האיש נבל ושם אשתו אביגיל... והאיש קשה ורע מעללים...". דוד שהיה נרדף על ידי שאול היה מלווה באופן קבוע בכ- 600 אנשים, בני משפחה, חברים, מרי נפש ואחרים, אשר רובם ככולם היו מוכנים להלחם בשבילו כי העריצו אותו. בצר לו, דוד פונה לנבל שיפריש לו, לדוד, מעט אוכל, מעט אמצעים להמשך מחייתו של דוד ושל כל אנשיו. נבל ענה בחוצפה רבה "מי דוד ומי בן ישי, היום רבו עבדי המתפרצים איש מפני אדוניו. ולקחתי את לחמי ואת מימי ואת טבחתי אשר טבחתי לגוזזי ונתתי לאנשים אשר לא ידעתי אי מזה המה?" נבל כאמור ענה בחוצפה רבה כלפי אנשי דוד מתוך כוונה שאלו יעבירו א המסר לדוד. אכן כך קרה. דוד התרגז מאוד, לא על הסירוב שהוא חוקי לכשעצמו, אלא מצורת התגובה והתשובה השלילית. אשר על כן, דוד נערך לתקוף את חוותו של נבל. אביגיל אשתו שמעה על כך ויצאת לקראת דוד ואנשיו העושים דרכם לחוותו של נבל. אביגיל עוצרת את הכוח. מגיעה לדוד ונואמת בפניו נאום פייסני תוך שהיא תוקפת את בעלה נבל "כי כשמו כן הוא נבל שמו ונבלה עמו. ואני אמתך לא ראיתי את נערי אדוני אשר שלחת". אביגיל מוסרת לדוד מִסֵּר מצד אחד נבל הוא נבל. אם אני הייתי נפגשת עם אנשיך הכל היה נראה ונשמע אחרת. מצד שני, אתה דוד, באיזה צידוק אתה תובע מנבל מצרכים שונים. אינך מלך, אינך מושל. במקרה הטוב, אתה מנהיג כנופיה המשוטטת בהרים. במקרה הפחות טוב אתם בורחים ומתעמתים עם השלטון. כך שאין צידוק מוסרי לתביעתך מנבל. אביגיל שהיתה מוסרית מאד, מצילה את דוד מעצמו. זה שהוא כזה נבל זה נכון, אבל גם אתה אינך צודק בתביעתך. מצד שלישי, אני אביגיל, אעזור לך כעת. אביגיל חוזרת לביתה. נבל בילה במשתה והשתכר. עם התפקחותו היא מספרת לו את אשר אירע. הוא כנראה מקבל אירוע לב או אירוע מוחי. כעבור זמן קצר הוא מת. דוד לוקח את אביגיל האלמנה לו לאשה.

דוד, בדומה לאברהם, מלמד אותו פרק חשוב ומשמעותי באשר להתנהגות עם כנופיות אשר באים לבוז, לשדוד ולשבות שבי. ספר שמואל א', פרק ל' עוסק בכך בהרחבה. הפרק מפרט את

המהלכים כלם, מתחילתם ועד סופם. אלו באים ללמד אותנו כיצד להתנהג עם בוזזים ועם שובי אנשים, כדי למכרם לעבדים ושפחות.

לאחר שדוד נאלץ להפרד מאכיש מלך גת, הוא המשיך להסתתר מפני שאול. דוד ואנשיו, בברחם, מגיעים לדרום ארץ פלישתים, לעיר צקלג, זו שאכיש העניק לדוד. המחזה שנגלה לעיניהם היה זועתי העיר שרופה באש, הנשים והילדים כולם נשבו, נלקחו על ידי שוביהם לארץ לא נודעת.

אחרי ההלם הראשון, דוד שואל בה': "ארדוף אחרי אחרי הגדוד הזה, האשיגנו? ויאמר לו, רדף כי השג תשיג והצל תציל" (ח'). דוד יוצא לקרב. על גדת נחל הבשור הוא משאיר 200 לוחמים שהתקשו ללכת, כדי לשמור על הציד והרכוש. עם ה-400 הנותרים הוא צולח את הנחל ומתחיל במרדף אחר השובים. בדרכם הם פוגשים נער מצרי "עבד לאיש עמלקי". יתכן שהיה משרתו של אחד המפקדים, אם לא של הבכיר שבהם, מקרב העמלקים. דוד ואנשיו השיבו את רוחו באוכל ושתייה. שכן שלשה ימים לא בא אוכל לפיו, מאחר שאדוניו זנח אותו, כנראה בשל חוליו או חולשתו. נער זה מספר לדוד ולאנשיו למי הוא שייך. כמו גם את קורות הכוח העמלקי.

לבקשתו של דוד, הנער מוביל אותו ואת אנשיו אל הגדוד העמלקי. אך לא לפני שהשביע את דוד "אם תמיתני ואם תסגרני ביד אדני" ואז "אורידך אל הגדוד הזה" (ט"ו). למותר לספר כי דוד הבטיחו ואף עמד בהבטחתו.

הנער מובילו אל הגדוד אשר "נטושים על פני כל הארץ אוכלים ושותים וחגגים בכל השלל הגדול אשר לקחו מארץ פלישתים ומארץ יהודה" (ט"ז).

דוד אינו מהסס לרגע. בא עליהם בהפתעה. "ויכם דוד מהנשף עד הערב למחרתם ולא נמלט מהם איש", ויצל דוד את כל אשר לקחו עמלק ואת שתי נשיו הציל דוד. ולא נעדר להם מן הקטון ועד הגדול ועד בנים ובנות משלל ועד כל אשר לקחו להם, הכל השיב דוד" (י"ח-י"ט).

דוד לוקח עמו בחזרה את כל השלל ואת כל השבויים ומתחיל ללכת חזרה לנחל הבשור. אל אותם 200 הלוחמים שנשארו כדי לשמור על הציד. הוא שואל לשלומם ומציע להם לקחת מן השלל. לכך התנגדו מי מאנשיו באומרם: "יען אשר לא הלכו עמי, לא ניתן להם מהשלל אשר הצלנו, כי אם איש את אשתו ואת בניו וינהגו וילכו".

לכך מתנגד דוד "לא תעשו כן אחי, את אשר נתן לנו וישמר אותנו ויתן את הגדוד הבא עלינו בדינו. ומי ישמע לכם לדבר הזה, כי כחלק הירד במלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדו יחלקו" (כ"ג-כ"ד). כך דוד פסק וטען כי גם "תומכי הלחימה" זכאים להנות מהשלל, ולא רק הלוחמים עצמם. לכן אין פלא כי "ויהי מהיום ההוא ומעלה וישמה לחק ולמשפט לישראל עד היום הזה". (כ"ה). לאמור, הכלל הזה שנקבע בקרב צקלג, תקף גם לדורות הבאים.

דוד לא הסתפק בכל אלא "ויבא דוד אל צקלג וישלח מהשלל לזקני יהודה לרעהו לאמר הנה לכם ברכה משלל אויבי ה'" (כ"ו). יתירה מכך, דוד ממשיך ומגיע אל הערים "ולכל המקומות אשר התהלך שם דוד הוא ואנשיו" (ל"א) ובכל המקומות הללו דוד מחלק לאנשים מהשלל שהביא מהעמלקים. דוד יודע להודות להעריך ולהכיר תודה לאותם אלה שסייעו בידו והסתירוהו במנוסתו מפני שאול.

לסיכומם של דברים, העולה מסיפור זה של קרב צקלג, שמוסריותו הצבאית והאנושית של דוד מתגלית בכל צעד ובכל שלב במהלך העניינים.

- א. דוד נחלץ לשחרר את השבויים, ובתוכם שתי נשותיו. דוד ידע שכולם מועמדים למכירה לעבדים, הראיה שהעמלקים לא הרגו אותם, כי הם שווים יותר כשהם חיים.
- ב. דוד מעניש את העמלקים. גם הורג בהם וגם לוקח שלל מהם כדי שהעמים השכנים לא יחשבו לעשות מעשה כזה כלפי עם ישראל בעתיד.
- ג. דוד מחלק מהשלל לאותם תומכי לחימה ששמרו על הציד הרב. יקבע כלל לדורות: "כי כחלק היורד במלחמה וכחלק היושב על הכלים, יחדיו יחלוקו". דוד אינו נשמע לדעת לוחמיו שטענו שאין לתת מהשלל לאלה שלא לחמו בפועל.
- ד. דוד אינו מסתפק בכך, הוא מחלק מהשלל לאותם יושבי הערים והמקומות שסייעו בידו בבורחו מפני שאול. זוכר להם את החסד שעשו עימו בבחינת הכרת הטוב.

חומש בראשית בפרק ל"ד מספר לנו על אירוע מכונן שאירע ליעקב ובניו. כמו גם לבתו דינה. דינה יוצא "לראות בבנות הארץ" היינו, יוצאת עם חברותיה. מנהיג העיר "שכם בן חמור החוי נשיא הארץ" רואה אותה. לוקח אותה לביתו. אונס אותה. בתום האירוע פונה שכם לחמור אביו נשיא הארץ שישכנע את יעקב לתת את דינה בתו של יעקב לשכם בנו של חמור. יעקב כששמע ששכם אנס את בתו החריש, תוך שהוא כועס מאד, עד הגיע בניו מהמרעה. הוא מספר להם אודות האונס ואודות רצון שכם להתחתן עם אחותם דינה. כצפוי האחים מתרגזים אף הם. חמור מציזו מגיע לביתם ומנסה לשכנע את האחים שישכימו לתת את אחותם לשכם בנו שאנס אותה. כצפוי הם לא מסכימים לכך אך הם מטכסים עצה כיצד להגיב למעשה האונס כלפי דינה אחותם. האחים מחליטים להגיב מעשה האונס בדרך מיוחדת. האחים מעמידים פנים כאילו הם אכן מתכוונים להענות להצעת הנישואין של שכם, עם דינה. אך הם מתנים זאת בכך ששכם ואנשי העיר ימולו את עצמם, שכן אין אפשרות לבת ישראל להתחתן עם נוכרי. הצעת ביצוע המילה לאנשי שכם נפלה על אוזניהם הקשובות של חמור ושל בנו שכם. אלו חזרו לעירם ושכנעו את אנשי העיר למול עצמם כדי ליצור קשר בין שני העמים הישראלים והשכמים. אכן "וישמעו אל חמור ואל שכם... וימולו כל זכר כל יוצאי שער עירו". שמעון ולוי אחי דינה אינם ממתינים להמשך. הם נוטלים יוזמה, וביום השלישי למילתם של אנשי שכם, הם פושטים על העיר "ויהרגו כל זכר ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו". בני יעקב באו על החללים ויבזו העיר אשר טמאו אחותם". יעקב אביהם כועס על שמעון ולוי וטוען כנגדם שכעת כל יושבי הארץ יתקפו אותם בשל הריגת אנשי שכם.

הכעס של יעקב כלפי בניו נובע מכך שהם לא התייעצו עימו לפני המעשה, אלא החליטו על דעת עצמם לעשות מעשה נקם. לכן לא היתה הצדקה מוסרית למעשה. עצם התגובה לא הפריעה ליעקב, אלא רק העובדה שלא התייעצו עימו לפני כן ולא קבלו את הסכמתו, לכן בברכותיו לבניו הוא קילל רק את אפם, שכן בעובדה שלא התייעצו ולא קיבלו אישור הם השמיטו את הצידוק המוסרי למעשים.

מכאן אנו למדים, שלאדם הבודד אין רשות לקחת את החוק לידי ולהגיב על מעשה נבלה ואף על מעשה רצח. רק לרשות יש את הזכות ואת הבסיס הציבורי ומתוך כך את הזכות המוסרית

להגיב בעוצמה כזו ואחרת. ככל שאדם הבודד רוצה לפגוע במי שפגע בו או במי מבני ביתו, עליו ליטול רשות מהשלטון, או עליו לתבוע את הרוצח בבית משפט. יש הבדל בין תהומי בין תגובת השלטון לבין תגובת הבודד כלפי אותו מעשה רצח או כל פעולה אחרת.

כללו של דבר, לאורך התנ"ך כולו אנו קוראים על קרבות ומלחמות. ככל שאלו נוגעים לעם ישראל, ניתן לראות קו ברור ומוצק של מוסריות, הכרת הטוב, נסיון להמנע ממלחמה עד כמה שניתן, כשצריך להלחם נלחמים תוך שאיפה לנצח ולהביס את האויב, עד גבול הנקמה. אירועי מלחמה אלו מבטאים באופן מעשי את המוסר הצבאי היהודי בתקופת המקרא.